EL DEBAT A L'ESTAT

Introducció: la reflexió a Espanya sobre el conflicte català: pressupòsits, dimensions i enfocaments

César Colino, Ignacio Molina

Salutació entre el president del govern espanyol, Pedro Sánchez, i el líder d'ERC, Oriol Junqueras, al Congrés dels Diputats. Madrid, 21 de maig de 2019. Il·lustració: César Cromit

La crisi secessionista [1] de 2017, el procés judicial als líders independentistes que el va seguir i la complexa correlació de forces polítiques tant a Catalunya com a nivell central, han produït una situació d'estancament o bloqueig de tota iniciativa per solucionar el conflicte territorial els desenvolupaments del qual s'engloben sota l'etiqueta de *procés* i que té com a dimensions tant la tensió interna a Catalunya com la que existeix amb la resta d'Espanya. Encara que les dues van molt entrellaçades, aquí es pretén incidir en la segona i atendre, per tant, a les posicions dels dos governs (el central i el de la Generalitat) sense perdre lògicament de vista les forces d'oposició i el sentir de la ciutadania.

Com és sabut, des de meitat de 2018 hi ha un tènue fil de diàleg entre els dos governs, però no està gens clar quins són els continguts i les condicions d'avenç que permetin un acord satisfactori per a les dues parts; i això al marge del fet que les fràgils majories que sustenten als executius en els dos nivells dificulten la capacitat d'arribar a pactes sòlids. El que sí que sembla clar en la nova situació és que els paràmetres habituals de la negociació i els instruments generals de consens a l'Estat autonòmic semblen haver saltat pels aires. En el cas específic català, s'ha complicat enormement la confiança mútua entre els actors

intergovernamentals al mateix temps que s'ha incrementat la distància entre els actuals governants (de Catalunya i del conjunt d'Espanya) i sectors molt importants dels seus respectius cossos electorals. Ja no funciona la panòplia tradicional de respostes disponibles en el model d'organització territorial de l'Estat existent des dels anys vuitanta per gestionar conflictes i aconseguir una certa acomodació.

Les concessions competencials o sectorials, les cessions fiscals i, finalment, les negociacions bilaterals en el seu esquema tradicional de *peix al cove* semblen no ser ja efectives com a solució a la reivindicació de les forces polítiques independentistes catalanes. Al mateix temps, des del centre (incloent-hi el Govern i, per descomptat, l'oposició al Congrés dels Diputats) tampoc sembla haver-hi ni ganes ni marge de cessió de poder i recursos addicionals. A més, el context actual posa en qüestió la possibilitat o la utilitat d'un acord manufacturat entre elits (mal vist també per un estès discurs democràtic radical, tant en el moviment sobiranista com en altres sectors de l'esquerra espanyola que advoca per la participació ciutadana en qualsevol reforma). Els actors polítics, de vegades implicats en una competició electoral caracteritzada per les exigències de la sobrepuja identitària, abans a Catalunya i ara també a nivell nacional en el camp de la dreta, i la dependència de l'actual Govern de diferents partits han fet que el diàleg i la negociació política es vegi impedida o contaminada per la polarització, i es compliqui més la possibilitat de pensar en pactes.

> Hi ha un risc evident que el conflicte, un cop refredat pel que fa als seus pitjors moments, entri en una fase de cronificació, intractabilitat o congelació si no sorgeixen iniciatives o idees que propiciïn acords realistes i mínimament satisfactoris

Tot això condueix a un evident risc que el conflicte, un cop refredat pel que fa als seus pitjors moments, entri en una fase de cronificació, intractabilitat o congelació si no sorgeixen iniciatives o idees que propiciïn acords realistes i mínimament satisfactoris. Tot i el relatiu bloqueig o impasse en l'arena política i parlamentària, en el món acadèmic i en l'esfera pública espanyola creiem que segueix prevalent un difús consens a favor de la necessitat d'emprendre un diàleg que ajudi a canviar l'agenda política i en el seu cas es plasmi en reformes institucionals o fins i tot constitucionals. L'opinió pública, tant a Catalunya com a la resta d'Espanya, també sembla donar suport majoritàriament al diàleg i a certes reformes. A més, abordar el model territorial s'entén també com una oportunitat per repensar el paper general de l'Estat al segle XXI, tenint en compte altres reptes estructurals (globalització, europeïtzació, desafiament climàtic, desigualtat, etc.) i les seves plasmacions conjunturals, essent la última d'elles la crisi del coronavirus. La conveniència de trencar l'actual impasse i evitar que el problema esdevingui intractable és la motivació principal que anima aquesta iniciativa de deliberació pública coral que presentem aquí. Amb moderat optimisme encara que amb un sa escepticisme alhora. Recordant un comentari del primer ministre belga Wilfried Martens sobre la reforma de la constitució belga als anys vuitanta, som conscients que la reforma del sistema autonòmic és

“possiblement necessària però no necessàriament possible”.

Per descomptat, aquest exercici fet des d’una perspectiva general espanyola i reflexionant sobre el problema actual de Catalunya i el seu encaix a Espanya es fa des d’uns pressupòsits normatius que probablement alguns a Catalunya o a la resta d’Espanya qüestionaran, i que s’han de reconèixer obertament des del principi. En primer lloc, partim de la base que el secessionisme en democràcies avançades significa un fracàs social, és divisiu i ha de ser respost d’alguna manera. Creiem que els Estats actuals haurien de ser capaços d’acomodar diferents identitats i projectes nacionals amb dignitat i hospitalitat (Alain Gagnon). Per a això no hem ni podem ignorar com a país algunes de les reivindicacions dels nacionalismes minoritaris i, tant per raons democràtiques com pragmàtiques, hem de fer alguna cosa. Això no vol dir per descomptat que totes les reivindicacions dels nacionalismes minoritaris siguin legítimes o atendibles. Això és el que s’ha de decidir entre tots.

Encara que el que sabem sobre la naturalesa i evolució dels secessionismes en democràcies avançades no és molt, per l’escassetat de casos i la seva relativa novetat, si que podem assumir, com a pressupòsit d’aquest exercici, que les demandes de secessió i la mobilització i el conflicte es poden mitigar mitjançant actuacions polítiques (polítiques públiques, reformes constitucionals, mesures simbòliques i comunicatives) tot i que existeixen circumstàncies temporals més propícies que fan més o menys probable aquest efecte atenuant. Els governs i parlaments centrals poden, per tant, influir en el secessionisme mitjançant mesures legals, pressupostàries i institucionals. Sabem també que els partits polítics poden configurar vigorosament les actituds i percepcions dels seus votants sobre els greuges, sobre els costos i beneficis de la secessió i sobre la necessitat de la negociació política entre partits independentistes o d’àmbit nacional. Així mateix, podem assumir que en alguns casos les intencions i els resultats d’aquestes actuacions no sempre coincidiran i les polítiques produiran de vegades efectes o reaccions no desitjats. Finalment, aquest exercici parteix òbviament del fet que donem per descomptat, potser de manera errònia, que la conversa pública sobre el tema és útil i que algú en els governs i els partits l’estarà escoltant.

Dit això sobre el context i esperit que anima aquesta iniciativa, aquestes pàgines intenten presentar, esbossats de forma breu, els temes subjacents a les diferents reflexions que aniran apareixent en aquesta revista per part d’autors d’enfocaments intel·lectuals i postures ideològiques diverses sobre el conflicte català. A continuació ens referim a la qüestió de la diagnosi, i presentem una modesta proposta per comprendre millor les visions presents actualment, les eines disponibles per a la seva solució i les possibles dimensions a tenir en compte pels diferents autors a l’hora d’abordar el problema.

Diagnosticar el problema de forma realista i empàtica

Per intentar proposar solucions al conflicte actual hem de ser capaços, en primer lloc, de comprendre el fenomen de l’independentisme i la seva extensió i bases socials Quina és la particularitat el secessionisme davant el nacionalisme, són qualitativament diferents i per

tant requereixen un tractament diferent o cap? És només una postura de negociació? És el secessionisme "acomodable"? És un conflicte intractable quan arriba a un cert llindar? Quina és la seva especificitat en les democràcies avançades plurals (o, per dir-ho en termes de Juan Linz, multinacionals) com Espanya i què hi significa el secessionisme, en les que la violència no és legítima per part de ningú, en què no hi ha possibilitat d'assimilació d'identitats tan fermament assentades (com la catalana en el conjunt d'Espanya o, lògicament també, l'espanyola a Catalunya), i en les quals les decisions es prenen, i els problemes es resolen, mitjançant la política electoral i la polítiques institucionals decidides per les majories parlamentàries?

> La peculiaritat del secessionisme com a fenomen polític de masses, les seves causes específiques a curt i llarg termini i també el tipus de conflicte identitari dins i fora del territori tenen implicacions decisives

En segon lloc, com a part de la recerca de solucions i la identificació dels obstacles per a la resolució del conflicte, també hem d'aspirar a determinar les causes a llarg termini i els factors desencadenants de la mobilització independentista i el conflicte. Aquí el debat públic i acadèmic també ha estat considerable. És el secessionisme un fenomen provocat per les elits o un fenomen de masses? Quins són els veritables motius dels seus líders o els seus votants? Són sincers o estratègics? Tenen un origen intern en la societat i el procés polític de la regió en qüestió o depenen de l'acció dels governs centrals i altres factors externs? Quin és el paper del greuge davant d'altres motivacions (interessos, càlculs, emocions com por o aprensió, autoestima, ambicions o aspiracions de les elits o de les masses)? Quin és el paper dels greuges percebuts davant els greuges objectius? Quina és la conseqüència del fet que el moviment independentista estigui més o menys fragmentat en les seves reivindicacions i radicalitat i per tant en les possibilitats d'acomodació?

En tercer lloc, com a part de la diagnosi hem de tractar d'entendre el tipus d'independentisme en el context d'altres casos internacionals amb conflictes similars. És el secessionisme fora d'Espanya molt diferent al nostre? Existeix a Escòcia, Quebec, Flandes o Irlanda de Nord, per posar alguns exemples, un conflicte identitari intern en el propi territori que aspira a independitzar-(com passa en el cas de Catalunya)? Quin efecte té l'autodefinició del país sencer en la viabilitat de la secessió d'una part?

Aquests tres punts de la diagnosi, la peculiaritat del secessionisme com a fenomen polític de masses, les seves causes específiques a curt i llarg termini i el tipus de conflicte identitari dins i fora del territori tenen, creiem, implicacions decisives per adaptar les prescripcions de política pública que es facin. Així, per exemple, si arribem a la conclusió que el govern central ha actuat de fet en detriment de cert territori, les polítiques proposades per actuar en la mitigació del secessionisme seran molt diferents que si ho considerem una confabulació d'elits que han fet servir la mobilització identitària per mantenir-se al poder. Si considerem que el greuge percebut importa més que el greuge

objectiu, haurem de treballar sobre les percepcions i les campanyes polítiques més que sobre les suposades injustícies o desigualtats reals. Si hi ha una mobilització popular basada en greuges històrics o actuals, serien apropiades polítiques simbòliques de reconciliació, tenint en compte les possibilitats de greuge d'altres poblacions. Si els líders secessionistes són sincers en les seves reivindicacions i no són estratègics, algunes respostes com les concessions competencials o l'apaivagament fiscal no serien convenients per mitigar el secessionisme i fins i tot podrien alimentar-lo. Si el moviment secessionista està fragmentat, les respostes de centre han de ser diferents i poden ser menys eficaces o viables per donar satisfacció a tot el moviment, etc.

Les eines disponibles i les diferents visions del problema

Tot i el bloqueig de reformes governamentals, no podem dir que no hi hagi hagut debat a Espanya sobre el conflicte català, de vegades amb el focus posat en la reforma general del model autonòmic, i altres vegades amb el focus exclusiu en el problema independentista. En els últims anys, el debat públic mediàtic i acadèmic ha aportat nombroses discussions sobre propostes de reforma tradicionals i en altres ocasions algunes altres més innovadores. Així, per exemple, s'ha donat una discussió sobre la possibilitat de celebrar referèndums consultius sobre la independència dins del marc constitucional actual i sobre si i de quina manera constitucionalitzar la possible consulta de la població catalana. També s'ha debatut sobre si això requeriria una reforma constitucional reforçada o simple, o tan sols el canvi d'algunes normes orgàniques.

En aquest sentit, també hi ha hagut algunes propostes per regular la secessió a la Constitució espanyola, principalment dissenyades per prevenir-la, en una mena de versió espanyola de la Llei de Claredat canadenca. S'han proposat reformes simultànies de l'Estatut d'autonomia de Catalunya i de la Constitució Espanyola, per incorporar algunes mesures asimètriques per satisfer les reivindicacions del nacionalisme català o altres mesures més innovadores com una reforma constitucional exprés que inclogués una disposició constitucional addicional per consolidar el reconeixement d'un estatut distintiu i una identitat específica de Catalunya que, al seu torn, obriria la porta a algun tractament especial i a altres mesures estatutàries sobre finançament i facultats materials. O, basant-se en altres països com Canadà, s'ha proposat algun tipus de declaració o moció simbòlica del Parlament central de reconeixement de les nacions internes dins de la unitat de la nació espanyola, o la reubicació de diverses institucions constitucionals de l'Estat en diferents llocs del país, com el Senat a Barcelona.

Per diferents raons, que no ens impedeixen el seu plantejament aquí, altres solucions en discussió en alguns cercles han trobat menys difusió o més rebuig bé a Catalunya o a la resta d'Espanya en l'establishment polític i jurídic tot i ser usuals en altres democràcies nacionalment plurals. Així, la participació reforçada en les institucions centrals per part de les nacionalitats, fins i tot amb certs drets de veto; la introducció en la Constitució i en la interpretació jurídica del Tribunal Constitucional de les nocions de cosobirania o plurinacionalitat enfront de la noció d'una sobirania indivisible que reposa en el poble espanyol en general; la formalització de l'anomenat dret a decidir o a separar-se o, a nivell

autonòmic, un repartiment de poder (actualment esbiaixat cap al nacionalisme per diversos mecanismes que van des de la llei electoral fins a l'estructura social) i fins i tot la introducció de mecanismes consociatius de govern, formals o informals, entre les dues comunitats lingüístiques.

Tres visions o paradigmes de reforma davant el conflicte en la discussió en l'àmbit espanyol

Simplificant una mica, podria dir-se que actualment a Espanya hi ha bàsicament tres tipus de propostes de reforma (o no reforma) de l'Estat autonòmic i d'abordatge del problema del conflicte català [2]. Aquestes posicions semblen basar-se en diferents visions de la comunitat política espanyola i en diferents diagnòstics del problema de l'existència de nacionalismes minoritaris i la seva possible integració o acomodament, així com en visions diferents sobre l'oportunitat i les possibilitats de diverses solucions de disseny institucional i de sortida pactada al problema (per exemple l'actitud d'acontentament enfront de la de contenció del nacionalisme). Així mateix, mostren diferents graus d'optimisme sobre la viabilitat de la reforma en una línia de més asimetria o reconeixement, basats en diferents supòsits sobre el probable comportament dels líders independentistes i els probables efectes polítics de les reformes o els seus requisits procedimentals. En totes aquestes visions hi ha subjacents, per tant, diferents supòsits normatius sobre la justícia i legitimitat de diferents cursos d'acció i diferents supòsits empírics sobre la seva eficàcia i viabilitat política que convé identificar si volem avançar en la deliberació pública sobre el conflicte.

La visió de l'anomenat federalisme plurinacional

Un primer enfocament proposa una reforma de la Constitució per acomodar les demandes nacionalistes catalanes (i basques) i resoldre el problema secular de la integració a l'Estat espanyol, oferint concessions per convèncer els independentistes que es quedin, a través d'un model més asimètric, segons diverses versions un federalisme etnoterritorial o quasi-confederalista, de vegades anomenat plurinacional, generalment defensat per intel·lectuals de l'esquerra a Catalunya i algunes altres CCAA. Es proposa, per exemple, restaurar a la pràctica la distinció constitucional entre nacionalitats i regions i desenvolupar-lo en el marc de la Constitució i els estatuts d'autonomia o per mitjà de disposicions addicionals. També es suggereix el reconeixement simbòlic de les nacions i el multilingüisme en les institucions centrals de l'Estat. Així mateix, es proposa un nou pacte fiscal amb Catalunya, semblant al concert basc, que condueixi a menors obligacions de solidaritat i menys redistribució. Finalment, en moltes versions d'aquesta proposta s'inclou el referèndum d'autodeterminació apel·lant a l'exemple canadenc o britànic, malgrat la seva singularitat.

Aquest enfocament sol típicament assumir que els líders i la part de la població independentista ho són, en gran mesura, per estratègia i que si se'ls oferís una oferta de concessions fiscals, reconeixement nacional o tractament especial, amb garanties de competències exclusives en la major part de les matèries -especialment en les àrees relatives a la identitat com a llengua i educació-, i / o la inclusió d'un dret de secessió a la

Constitució, podrien estar satisfets i acceptar la seva permanència a l'Estat durant alguns anys.

Les principals objeccions que s'han fet a aquest enfocament i les propostes de reforma institucional derivades que se'n deriven han consistit a assenyalar que representa un risc clar de "pendent relliscós" cap a la independència, o en suggerir que la gran majoria dels secessionistes no poden, per definició, ser persuadits amb concessions, a més de recordar l'alta probabilitat que aquestes mesures provoquin bé l'oposició o bé els intents o reaccions d'emulació per la resta de les CCAA, donant lloc així mateix a reiterats intents de referèndums secessionistes si algun d'ells fracassés (allò que en anglès s'anomena neverendum). Aquest tipus de reformes no comptarien amb els catalans no sobiranistes, l'oposició dins de Catalunya i es basarien en una concepció de la societat catalana que no és real i tractarien de promoure una homogeneïtat ètnico-lingüística, per exemple mitjançant la seva proposta de blindatge de les competències en llengües, les polítiques culturals i d'educació. Finalment, alguns han observat la dificultat pràctica d'implantar aquest tipus de reformes, que tenen partidaris principalment, o només, en les comunitats amb moviments nacionalistes.

La visió federal cooperativa amb asimetries

Un segon enfocament sobre les reformes defensa una reforma de la Constitució que racionalitzi i millori el funcionament de la democràcia espanyola i el model territorial en general. La idea és que les reformes abordin no totes les demandes nacionalistes, sinó principalment els problemes que han portat a l'augment de les actituds independentistes entre la població i que això resoldria els problemes generals del sistema, i al mateix temps ajudaria a convèncer la majoria dels ara independentistes de la necessitat de deixar de donar suport a la separació, oferint-los un millor país i més atraient a la majoria dels votants que, com mostra la demoscòpia, recolzen una tercera via i volen més autonomia però no la secessió. Per això, la qüestió aquí seria satisfer no als independentistes ideològics o convençuts -al voltant d'un terç de la població catalana actualment- ja que aquests de cap de les maneres no estaran satisfets amb una reforma constitucional- sinó persuadir els independentistes estratègics o pragmàtics que ara advoquen per la separació com a manera de millorar la posició o l'estatus de Catalunya -actualment, calculem, al voltant del 10-15%. Això comportaria amb el temps que els partidaris de la separació es convencessin que no són majoria, el que acabaria per portar als partits secessionistes a una moderació de les seves demandes.

Aquest enfocament de reforma, basat habitualment en altres models federals com Alemanya, Canadà o Suïssa, proposa, per exemple, clarificant la distribució de competències, detallant en la Constitució les competències exclusives del nivell central i deixant en els estatuts d'autonomia la resta de les competències, mantenint o no l'article 150.2, que preveu l'ocasional delegació de les competències centrals; així mateix, també proposa el reconeixement i la consagració constitucional i simbòlica dels fets diferencials i les asimetries, la reforma de Senat en la línia del *Bundesrat* alemany per convertir-lo en una veritable cambra de representació territorial, un nou model de finançament que

constitucionalitzi els principis que sustenten el federalisme fiscal; la constitucionalització del principi de la participació de les CCAA en les polítiques del govern central, i la incorporació d'altres principis i instruments federals de lleialtat i cooperació, etc.

> La idea és que les reformes abordin no totes les demandes nacionalistes, sinó principalment els problemes que han portat a l'augment de les actituds independentistes

Aquestes propostes també han estat criticades, però, per nacionalistes catalans i altres observadors, per no abordar el problema de la plurinacionalitat i per presentar problemes de viabilitat i legitimitat, especialment en el cas que els partits nacionalistes es neguessin a aprovar o donar suport a aquestes reformes de la Constitució. Per a altres experts, la creixent proporció d'enquestats que declaren una identitat exclusivament catalana, la importància de la identitat catalana com a factor relacionat amb les preferències per la independència, i els forts efectes d'aquesta identitat i preferències sobre el comportament electoral suggereixen que els esforços del govern central per abordar el descontentament català i mitigar les demandes d'independència haurien de centrar-se aviat en el reconeixement i l'estatus que en la transferència de competències o concessions fiscals, ja que alguns estudis suggereixen que hi ha poques mesures de tipus econòmic, com un major control autonòmic sobre els ingressos fiscals, que el govern central pugui adoptar a curt termini per reduir el suport a la independència a Catalunya.

La visió de l'"esperar i veure" i la defensa de l'estatus quo

La tercera visió, que exigeix aquí menys explicació per raons òbvies, és la que defensa que el més prudent és no emprendre processos de reforma, almenys a curt termini. La premissa és que els líders sobiranistes catalans no volen negociar i no mereixen concessions, ja que serien una mena de recompensa a la seva deslleialtat. Recorden així mateix que qualsevol reforma de calat i d'acomodació de les demandes independentistes només pot fer-se amb l'acord dels dos partits majoritaris espanyols i mai en contra d'ells. D'altra banda, sostenen que l'opinió pública està massa dividida per fer res, i suposen que el pas del temps anirà mitigant el secessionisme. És a dir, ni s'ha de ni es pot reformar res i, si es fa, les reformes o bé no tindran efectes, o bé els tindran negatius. Les objeccions a aquest últim enfocament, a banda d'una doso major que les que es fan des del nacionalisme català al federalisme cooperatiu amb certes asimetries (sent un paradigma més reformista que aquest), és que corre el risc de podrir el problema i crear desafecció permanent. A més, només es mitigaria el secessionisme a molt llarg termini, quan més aviat es pot donar el cas que canvis demogràfics lents ho facin fins i tot augmentar amb el temps.

Ordenar la discussió sobre el conflicte català: tres dimensions i diferents enfocaments

A la desitjable avaluació de la validesa o bondat d'aquestes tres visions i els possibles acords polítics que, si s'escau es derivessin d'elles o de la seva combinació pragmàtica, i que es traduirien en polítiques o reformes institucionals, creiem que hi ha subjacents tres dimensions que hem de distingir i fer explícites en qualsevol deliberació pública que aspiri a gestionar el conflicte de forma útil i constructiva. Aquestes dimensions són: legitimitat, eficàcia, i viabilitat.

> Hi ha subjacents tres dimensions que hem de distingir en qualsevol deliberació pública que aspiri a gestionar el conflicte de forma útil i constructiva: legitimitat, eficàcia, i viabilitat

- La legitimitat democràtica i la justícia de les possibles respostes, definides en termes de valors com la no-dominació, la solidaritat, l'equitat, el respecte de les minories i les majories, etc.
- L'eficàcia integradora i dels possibles procediments, que es refereix a l'eficàcia de diferents instruments de política o estratègies institucionals per generar acord o consensos i així atenuar el sentiment i les demandes secessionistes sense generar greuges en la majoria no secessionista.
- La viabilitat política, definida com a les probabilitats i perspectives d'adopció i ratificació de certes decisions de canvi o reformes constitucionals o institucionals pensades per acomodar alguna de les demandes del secessionisme en diferents circumstàncies sociopolítiques, capaç de superar els punts i actors amb veto existents en el sistema.

Si bé som conscients de la dificultats per trobar solucions òptimes acordades entre partits o entre governs que maximitzin al mateix temps els valors de legitimitat democràtica, eficàcia integradora i viabilitat política, creiem que és possible valorar les diferents propostes existents i les que es puguin proposar més endavant mitjançant aquests criteris. Per avaluar aquests valors necessitem una *expertise* que no té tothom i que es troba en diferents enfocaments intel·lectuals i professionals davant dels problemes polítics. El màxim aprofitament d'aquests diferents tipus de coneixement és el que es persegueix amb la selecció d'experts de tot Espanya en el debat.

Una proposta de debat públic en el conjunt d'Espanya

La nostra proposta inclou filòsofs polítics, politòlegs, juristes constitucionals, i polítics en exercici o analistes polítics de tot Espanya i de diverses orientacions ideològiques als quals se'ls demana de respondre a una sèrie de preguntes adaptades a cadascun dels àmbits

identificats més amunt. Atès que no disposem aquí d'espai per desenvolupar-les totes aquí, us avancem alguns exemples dels temes i autors que han accedit amablement a participar en aquest exercici de debat:

- *Qüestions de diagnòstic del problema del secessionisme i el conflicte català*, de les que s'ocuparan politòlegs i polítics com Ignacio Molina, Juan Rodríguez-Terol, i José Mª Lassalle.
- *Qüestions de legitimitat democràtica i justícia de les possibles respostes*, de les que s'encarregaran filòsofs i teòrics polítics de renom com Daniel Innerarity, Ramon Máiz, Manuel Arias Maldonado, i Ignacio Sánchez-Cuenca.
- *Qüestions d'eficàcia integradora i de possibles procediments per a la reforma o tractament del conflicte*, que tractaran politòlegs i juristes com Eliseo Aja, César Colino i Angus Hombrado, Josep M. Castellà i Nuria González Campañá i Lucía Payero.
- *Qüestions de viabilitat política*, de les que tractaran responsables polítics en actiu i / o analistes polítics com Javier Zarzalejos, Aurora Nacarino i Juan Claudio de Ramón, Rocío Martínez-Sampere i José Fernández-Albertos.

NOTES

1 — D'acord amb el seu significat i ús habitual en la literatura científica especialitzada, s'utilitzen aquí com a intercanviables (i, per tant, sense diferències de denotació o connotació) els conceptes d'independència i secessió, així com els seus derivats independentisme i secessionisme. També s'usa sobiranisme, amb el matís que incorpora el terme, atès que engloba també als partidaris de l'autodeterminació catalana sense trencar necessàriament amb l'Estat espanyol.

2 — No hi incloem ni els que proposen com a solució acabar amb l'Estat autonòmic recentralitzant el poder de manera que s'alteri el model territorial iniciat el 1978, ni els propis independentistes.

César Colino

César Colino és politòleg i professor del Departament de Ciència Política i de l'Administració a la Universitat Nacional d'Educació a Distància (UNED). Actualment també és co-editor de la Revista Espanyola de Ciència Política, editor d'Agenda Pública i membre del consell editorial d'altres revistes internacionals. Ha sigut integrant del *Board Research Commitee on Comparative Federalism and Multilevel Governance* (RC28) de l'Associació Internacional de Ciència Política. Les seves publicacions giren entorn les polítiques públiques i les administracions comparades; les polítiques de medi ambient i de benestar; l'europeïtzació dels sistemes nacionals i els governs regionals; la democràcia i la participació ciutadana d'àmbit local, el federalisme comparat, especialment la gestió de la diversitat, les relacions intergovernamentals, els llegats històrics, la reforma constitucional de les federacions, el federalisme fiscal i els efectes de la crisi actual en els sistemes federals, especialment en els casos espanyol, alemany i canadenc. Ha sigut investigador convidat en nombroses universitats d'Alemanya, França i Regne Unit.

Ignacio Molina

Ignacio Molina és investigador principal del Real Instituto Elcano i professor al Departament de Ciència Política i Relacions Internacionals de la Universitat Autònoma de Madrid. Doctor en Ciència Política per aquesta mateixa universitat, ha estat investigador visitant al Trinity College Dublín, a Harvard i a Oxford. Ha impartit seminaris o classes de postgrau en més de 30 centres acadèmics o instituts d'anàlisi i ha participat en una vintena de projectes d'investigació nacionals i internacionals. Com a expert i consultor, ha col·laborat amb el Parlament Europeu, la Comissió Europea, el Consell d'Estat, el Ministeri d'Afers Exteriors i Cooperació, l'INAP o la Fundació Bertelsmann. Les seves àrees d'interès són l'estudi de la política exterior i europea d'Espanya, el futur de la UE, l'europeïtzació del sistema polític espanyol, l'anàlisi de la capacitat institucional de l'Estat i la qualitat de govern a Espanya. Té diverses desenes de publicacions incloent llibres, capítols i articles en revistes especialitzades.